

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příprava na vyučování Dějepisu s cíli v oblastech OSV, MKV a čtenářství

Název učební jednotky (téma)	Americké předkolumbovské civilizace						
Stručná anotace učební jednotky	Učební jednotka se věnuje civilizacím, které žily v Americe před jejím objevením Evropany. Jedná se o Aztéky, Inky, Maye, Toltéky a Olméky.						
Nutné předpoklady (Již osvojené znalosti a dovednosti žáků, které umožní, aby jednotka efektivně směřovala ke svým cílům).	—						
Časový rozsah učební jednotky	90 minut (možno rozdělit na 2x 45 minut)						
Věk žáků (ročník)	7. ročník						
Zařazená průřezová témata (včetně čtenářství)	OSV	MKV	MV	VMEGS	VDO	EV	Čtenářství
	Ano	Ano					Ano

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

<p>Vyučovací obor(y)</p>	<p>Dějepis</p>
<p>Dlouhodobé cíle</p> <p>(Klíčové kompetence, části profilu absolventa, části výchovné a vzdělávací strategie školy)</p>	<p>—</p>
<p>Cíle jednotlivých průřezových témat a čtenářství, které chci v dané učební jednotce naplnit</p>	<p>OSV</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák formuluje, které myšlenky dávných civilizací, týkající se lidských vztahů, jsou pro dnešní dobu stále aktuální. <p>MKV</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák porovnává odlišnosti i shodné znaky jednotlivých civilizací. <p>Čtenářství</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák vyhledá v textu důležité informace a jejich výběr zdůvodní • Žák si buduje význam textu. Podrobuje ho kontrole a upřesňuje ho, klade si otázky v průběhu četby • Žák vyjádří svůj dojem z přečteného textu a posoudí nakolik je aktuální pro současný život.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

<p>Cíle učební jednotky</p>	<p>Dějepis</p> <p>RVP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede jejich představitele a příklady významných kulturních památek. • Žák popíše a demonstruje průběh zámořských objevů, jejich příčiny a důsledky. <p>Školní výstupy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žák získá přehled o nejstarších amerických kulturách, o jejich zvycích, vyspělosti i krutosti. • Žák získá přehled o dopadu zámořských objevů na tyto kultury.
<p>Hodnocení</p> <p>(Z čeho učitel i žáci poznají, že bylo dosaženo cílů a jak to učitel i žáci budou hodnotit)</p>	<p>Učitel u žáků ověřuje informace o amerických civilizacích:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jaké události způsobily jejich zánik; • jaké motivy měly vliv na likvidaci těchto civilizací. <p>Po aktivitách popsaných v bodech 2 a 6 následuje <i>reflexe</i>, ve které klade učitel otevřené otázky směřující k popsaným cílům v oblasti průřezových témat a čtenářství (podrobně viz popis učební jednotky).</p>
<p>Popis učební jednotky</p>	<p>1. Úvod do tématu</p> <p>Seznámení žáků s existencí amerických civilizací. V úvodu je dobré ukázat mapu a místa, kde jednotlivé civilizace žily.</p> <p>2. Práce ve skupině</p> <p>Učitel stručně pohovoří o jednotlivých národech. Dále rozdělí žáky do pěti skupin podle jednotlivých národů. Žáci dostanou do každé skupiny text s informacemi o jedné z civilizací (Příloha A). Během skupinové práce vyberou z textu nejdůležitější fakta a připraví si pro ostatní skupiny prezentaci nejdůležitějších informací, které v textu zjistili. Mělo by jít o maximálně 5 informací, které ostatním</p>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

maximálně přiblíží danou civilizaci. Každá z těchto informací by měla být zpracována stručně a přehledně, tak aby si jí ostatní skupiny mohly zapsat. Pro představení informací ostatním si každá skupina zvolí mluvčího a zapisovatele. Zapisovatel zaznamená základní body informací podávaných mluvčím na tabuli.

Dále si každá skupina připraví předvedení události, rituálu, hry či čehokoli ze života zpracovávané civilizace, v podobě scénky ostatním. Délka scénky nesmí být větší než 1 minuta.

3. Prezentace

Mluvčí ústně přednese zpracovaný text ostatním. Zapisovatel v podobě hesel poznamená na tabuli „výpisky“, které si žáci zapíšou do sešitů.

4. Reflexe

Zde vedeme reflexi k cílům v oblasti čtenářství a cílům v oblasti multikulturní výchovy.

Cílem v oblasti čtenářství je *„Žák vyhledá v textu důležité informace a jejich výběr zdůvodní“*.

K tomuto cíli můžeme směřovat například následujícími reflektujícími otázkami:

- Jak jste vybírali důležité informace?
- Co vás vedlo k tomu, abyste informaci vyhodnotili jako důležitou?

Cílem v oblasti multikulturní výchovy je *„Žák porovnává odlišnosti i shodné znaky jednotlivých civilizací“*.

K tomuto cíli můžeme směřovat například následujícími reflektujícími otázkami:

- V čem jsou si jednotlivé civilizace podobné? (Co mají společného?)
- V čem jsou jednotlivé civilizace rozdílné?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Míčová hra

Podle technických podmínek je možnost zahrát si i míčovou hru podle olméckých pravidel a jako ústřední otvor na hřišti pro vhození míče se dá použít obruč (držená nebo připevněná, či kutálet míč po švédské bedně).

6. Skupinová práce

V další hodině rozdělíme žáky do 4 skupin a předložíme jim text *Čtyři dohody* (Příloha B). Úkolem každé skupiny je si nejprve text přečíst. Dále se pobavit o tom, co si o přečteném textu myslíme. Každá skupina si připraví krátkou scénku (měla by se vejít do 1 minuty) na jednu z vybraných dohod, která jim připadá z hlediska jejich životů aktuální. Ve scénce by mělo být vidět chování, které je v souladu s některou z dohod. Do scénky musí být zapojeni všichni členové skupinky.

7. Scénky

Jednotlivé skupiny potom předehrávají scénky. Úkolem diváků je uhodnout, o kterou dohodu se jedná. Po jednotlivých scénkách a uhodnutí souvislosti s konkrétní dohodou následuje vždy diskuse o tom, co jsme ve scénce viděli a co nás k tomu napadá. Učitel klade otázky, jejichž cílem je směřovat k cíli OSV *„Žák formuluje, které myšlenky dávných civilizací, týkající se lidských vztahů, jsou pro dnešní dobu stále aktuální“*.

K tomuto cíli můžeme směřovat například následujícími reflektujícími otázkami:

- a) Popište stručně nějakou další situaci, která souvisí s tématem předvedené scénky.
- b) Která z dohod vám připadá pro váš život nejvíce aktuální a proč?
- c) Co mají čtyři dohody podle vás společného?
- d) Jak by mohlo znít poselství vybrané předkolumbovské civilizace dnešnímu světu?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

8. Myslím, že ano, myslím, že ne

Cílem aktivity je sdílet své (často rozdílné) názory na obsah čtyř dohod. Nejprve vysvětlíme žákům základní pravidla aktivity a ukážeme jim jejich fungování na příkladu.

Učitel vysloví uzavřenou otázku (s odpovědí ano, ne). Žáci na ni odpoví tak, že si stoupnou na předem určenou stranu třídy, podle toho jestli dopovídají ano, či ne. Prostor třídy proto rozdělíme na dvě poloviny (provázkem, čarou na zemi,...). Jednu polovinu určíme pro odpovědi ano, druhou polovinu pro odpovědi ne. Každý žák má po vyslovení otázky čas (například 30 vteřin) na to, aby se rozhodl, jak na otázku odpoví. Podle svého rozhodnutí se potom zařadí na danou polovinu. Čím dále je od středové čáry směrem k jednotlivým stranám, tím více je si svou odpovědí jistý. Stojí-li tedy úplně na kraji třídy, znamená to určitě ano, či určitě ne.

Odpovědi na jednotlivé otázky podléhají pravidlu nucené volby. Toto pravidlo znamená, že by se žáci měli pokusit na každou otázku odpovědět ano/ne, nikoliv nevím. Po každé položené otázce, po které se žáci rozmístí podle míry svého souhlasu či nesouhlasu, následuje diskuse. Během diskuse je možné svůj postoj měnit, tedy například přejít z výrazně ano, na méně ano. Rovněž je možné přejít na druhou stranu, tedy například z ne na ano. Učitel po každé otázce (potom, co se žáci rozmístí na prostorové škále), vyzve žáky k tomu, aby zdůvodnili, proč stojí právě tam, kde stojí. Žáci po vyvolání učitelem sdělují odůvodnění své volby. Nevyjadřují se k tomu, co řekli ostatní spolužáci. Jde o to říci, co si o dané věci myslím já.

Tuto zásadu *Mluvíme za „Já“* je vhodné někam napsat tak, aby ji všichni viděli. (Např. „Myslím si o tom..., Domnívám se..., Vnímám to... „. Nikoli například „To, co řekl Honza je blbost“, „Nechápu, jak si někdo může myslet takovou blbost, jakou právě řekla Diana“, „Každý přece ví, že to tak není“). Svůj názor může každý žák během diskuse přehodnotit a změnit podle toho své místo. Dbáme na to, aby hovořili žáci z obou polovin. Je důležité, abychom v této fázi názory žáků nijak nehodnotili. Osvědčilo se reagovat stále stejnou větou, např. „Děkuji za názor“.

Nabídka tvrzení:

- Myslím si, že obsah čtyř dohod je pro dnešní svět aktuální.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	<ul style="list-style-type: none"> • Stává se mi, že chci vzít zpátky slova, která jsem vypustil z úst. • Často přemýšlím o tom, proč se někdo jiný (kamarád, máma, brácha) nějak zachoval a jestli mi tím nechtě dít něco najevo. • Když mi někdo říká něco kritického, často se bráním dříve, než pochopím, co přesně mu vadí. • Když mě něco moc nebaví, tak to často odfláknu. <p>9. Závěr</p> <p>Tečku za celou učební jednotkou můžeme udělat tím, že se žáků zeptáme, co si z ní odnášejí.</p>
<p>Seznam příloh</p>	<p>Příloha A – Jednotlivé civilizace</p> <p>Příloha B – Text Čtyři dohody</p> <p>Mapa rozmístění civilizací na americkém kontinentu</p>
<p>Autor lekce (realizátor učební jednotky), škola</p>	<p>Mgr. Lucie Honzalová ZŠ, MŠ, ZUŠ Jesenice K Rybníku 800, 252 42 Jesenice</p>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Závěrečná sebereflexe učitele
(následuje po odučení učební jednotky)

<p>Co se mi osvědčilo během vyučování (co fungovalo, mělo úspěch, z čeho jsem měl/a radost).</p>	<p>Žáci byli rozděleni do skupin při zpracovávání textu Čtyři dohody, měli za úkol rozhodnout, které 3 „dohody“ si vyberou ze čtyř a vybrat nejdůležitější myšlenky a vypsát je na tabuli, potažmo do sešitů. S žáky jsem hovořila o poplatnosti těchto textů pro dnešní dobu. Žáci vyprávěli o svých příhodách, které si vybavili při čtení Čtyřech dohod. Zhodnotili, jak je text aktuální i pro dnešní dobu, shodli se jednoznačně na poplatnosti i pro naši současnost.</p> <p>Text Čtyři dohody je pro žáky atraktivní, každý v textu najde situaci, kterou zažil a také najde poučení jak se s takovou situací vyrovnat. Je nutné vybrat z textu jen část a tu předložit žákům. Já jsem vybrala u každé dohody jen několik pravidel. Text, předložený žákům, byl v rozsahu jedné strany formátu A4.</p>
<p>S jakými problémy (obtížemi) jsem se během vyučování setkal/a.</p>	<p style="text-align: center;">—</p>
<p>Co bych příště udělal/a jinak (jak bych upravil/a tuto přípravu).</p>	<p style="text-align: center;">—</p>

Aztékové

Aztékové žili na území dnešního Mexika. Jejich původ je nejistý, někteří vědci se domnívají, že přišli ze severní Kalifornie. Na území dnešního Mexika se přestěhovali na počátku druhého tisíciletí našeho letopočtu.

Přibližně v polovině 14. století bylo založeno město Tenochtitlan (na území dnešního hlavního města Mexika). To se stalo střediskem celé oblasti. Aztékové byli zpočátku velmi bojovní, v patnáctém století ovládali téměř celé dnešní jižní Mexiko, avšak postupem času se usadili, věnovali se obchodování a řemeslnictví a jejich povahy se staly umírněnější.

Bohužel právě v této době byli napadeni Španěly. Ztráta bojovného ducha Aztéky zahubila. Španěly přijali jako přátele, ti však toužili jen po zlatě a Aztékové je nezajímali. V červnové noci roku 1520 však v krvi Aztéků vzplanula bojovná minulost předků a pod vedením bratra sesazeného krále Montezumy, Cuitlahuaca, Aztékové Španěly vyhnali. Ani to však nepomohlo nadlouho, do roka byla Aztécká říše, především zásluhou Hernanda Cortéze, dobytá. Sám Cortéz se zde později stal místodržitelem a země byla nazývána Novým Španělskem.

Aztékové byli zemědělci, pěstovali rýži, bavlnu, banány, z koření pepř a vanilku. Pěstovali též tabák. Aztécká kultura souvisela výlučně s náboženstvím. Aztékové uctívali bohy, které spojovali s pro ně nevysvětlitelnými přírodními událostmi. Podle jejich mytologie bohové oživovali Slunce svou krví, a tak by jej lidé měli následovat, proto lidské oběti byly pro staré aztécké náboženství běžné. Aztékové stavěli vysoké chrámy, které právě svou ohromující velikostí musely převyšovat všechny ostatní budovy. Aztékové však kromě náboženských staveb budovali i vodovody, mosty, kanály. Pověstné je město, v němž sídlil Montezuma. Bylo postaveno uprostřed velkého jezera a obeháno vysokými a pevnými hradbami z cihel. Vstup byl umožněn pouze po třech hrázcích, které byly spojeny padacími mosty.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Mayové

Mayové se jako celek dělili na mnoho kmenů a podkmenů a byli nejvýznamnějším staroamerickým národem. Osídlili Guatemalu, poloostrov Yucatán, část mexických států Tabasco a Chiapas, Belize, stejně jako části území Hondurasu a San Salvadoru.

Mayská civilizace se rozvíjela v srdci tropického pralesa na jihu dnešního Mexika a v Guatemale. Vznikla ve 3. století n. l. a svého vrcholu dosáhla mezi 7. a 9. stoletím. Území Mayů bylo rozděleno do malých nezávislých městských celků, proto bývají Mayové také někdy označováni jako „Řekové Nového světa“. Každý městský stát měl pod svojí kontrolou několik vesnic, jejichž obyvatelé se věnovali zemědělství, hlavní hospodářské činnosti. Město Tikal (v dnešní Guatemale) se svými 3 000 budovami a 20–40 000 obyvateli představovalo dokonalý vzor mayského městského státu. Bylo skutečným kulturním a náboženským střediskem, které udržovalo úzké obchodní a politické vztahy se svými sousedy.

Mayové měli rozvinuté školství. Založili *univerzity*, kde vyučovali. Docházeli sem kněží a vládcové, aby se zde učili matematiku, astronomii, a také fyziku a chemii. Tyto univerzity byly postaveny ve tvaru většinou tříposchodové pyramidy, kde každý stupeň znamenal jeden obor vědění. Chemie a fyzika se vyučovala až na nejvyšším patře pyramidy, což bylo pro ostatní znamení, že žáci tohoto oboru jsou ti nejvzdělanější a nejchytřejší. Doklady o tomto systému školství jsou dochovány jak v hieroglyfech v pyramidách, tak i v indiánském bájesloví.

Mayové se mohou pyšnit také další zajímavou prvotinou, která přetrvala až do naší doby a kdekdo si bez ní svůj každodenní život nedokáže ani představit. Před více než tisíci lety žvýkali Mayové ve Střední Americe šťávu z gumovníku. Tento zvyk přejali bílí kolonizátoři, kteří jej také rozšířili po celém světě a žvýkačka s obměnami a variacemi na jedno původní téma, tedy gumovníkovou šťávu, přetrvala.

Mayové měli rozvinuté písmo. Mayské texty představují jediný ucelený systém psaných znaků na území Nového světa, což znamená, že jen oni byli schopni zaznamenávat kompletní jazyk písemnou formou. Psaný jazyk zahrnoval i úplnou slabičnou abecedu, čili měl pro každou jednu slabiku její vlastní znak. Mayské písmo nebylo prozatím zcela rozluštno. Mayská jazyková skupina je přirovnávána k románským jazykům Starého světa, kde se odchylky od původního jazyka - latiny - vytvářely přes dvě tisíciletí.

Co se týče mayského kalendáře, hovoří se o genialitě této civilizace, a určitě právem. Mayové používali současně dva kalendáře, z nichž jeden byl *tzolkin* neboli posvátný a měl 260 dnů. Druhý byl *haab* neboli mlhavý rok o 365 dnech, který se dělil na 18 měsíců po 20 dnech a na konci období byl jeden měsíc o pěti dnech. Tyto dva kalendáře byly mistrně skloubeny dohromady.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inkové

Zpočátku byla říše omezena pouze na město Cuzco („Pupek světa“) a jeho bezprostřední okolí. Manco Capac, zakladatel tohoto městského státu a po něm dalších osm Inků vládli jen nad touto malou oblastí. Postupně obsazovali inčtí panovníci okolní údolí. Roku 1438 byl korunován Pachacuti a toto datum je prvním historicky ověřeným datem incké historie. Byl to výborný panovník, který proměnil malé incké království v prosperující stát. Některé kmeny vyhlazoval, jiné připojoval pomocí tzv. *politiky reciprocity*, což znamená, že zaplatil kmenům, aby se k němu připojily a získaly tím různé politické výhody. Brzy podnikal takové výboje, o jakých si mohli jeho předchůdci jen nechat zdát. Za vlády jeho syna Túpaca Yupanquiho říše dosáhla svého vrcholu a její rozpínavost byla téměř u konce. Nyní se táhla od dnešní jižní Kolumbie až po střední Chile a od Tichého oceánu až po amazonskou džungli.

Již na konci panování dalšího Inky Huayna Capaka, jenž sídlil většinou v severním Quito, přistávají na pobřeží první Španělé, kteří sem zavlekli zkázonosnou epidemii pravých neštovic, jež zdecimovala indiánskou populaci a jíž podlehl i samotný Huayna Cápac. Jeho synové Huáscar a Atahualpa se dostali do několikaletého bratrovražedného boje o trůn. Triumfující Atahualpa, který vyvraždil s Huáscarem většinu cuzcoské šlechty, si však své vítězství ani nemohl pořádně vychutnat. 16. listopadu 1532 se dostavil se svým neozbrojeným několikatisícovým doprovodem na pozvání Španělů na náměstí v Cajamarce, kde se stal obětí zrádného útoku pouhé stovky conquistadorů vedených Franciskem Pizarrem. Šokovaní indiáni se vůbec nepostavili na odpor a byli většinou pobiti; Atahualpa byl zajat. Přestože zajatý Atahualpa splnil svůj slib a jeho poddaní naplnili zlatem až ke stropu určenou místnost, Španělé ho nepropustili. V červenci roku 1533 byl obviněn ze spiknutí a popraven.

Pizarro potom vytáhl na Cuzco. Při cestě do Cuzca potkal Pizarro družinu Manco Inky, jednoho z mála přeživších z Huáscarovy větve. Manco se chtěl připojit k Pizarrovi, který porazil Huáscarova soka Atahualpu. Pizarro měl, pokud šlo o moc a sílu, dobrou intuici. Proto se pokusil předejít možnému odporu proti španělské nadvládě tím, že naoko udělil Mancovi naprostou suverenitu. Byl si však dobře vědom toho, že na porobení a vládnutí tak rozsáhlé říši měl málo vojáků a proto tlačil na Manca, aby sestavoval armádu. Manco velice rád Pizarrovi vyhověl, jednak i proto, že se chtěl pomstít generálu Quisquisovi, jenž dal vyvraždit téměř celou jeho rodinu. Poté se Pizarrovův společník Hernando de Soto vydal s armádou 50 španělských jezdců a 10 000 inckými bojovníky vydal na tažení proti generálu Quisquisovi. Společnými silami donutili generála k ústupu a cesta do Cuzca byla volná. Ačkoliv v následujících letech vypuklo ještě několik povstání a nezávislý incký státek ve Vilcabambě si podržel nezávislost až do roku 1572, věk Inků skončil.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Olmékové

Olmékové a jejich kultura se poprvé objevili v Mexiku okolo roku 1200 př. n. l. Jejich hlavní středisko se nacházelo v oblasti Veracruz na pobřeží Mexického zálivu. Počet obyvatel v této oblasti rostl mnohem rychleji než v okolních oblastech, možná i kvůli tomu, že zde byly vhodné podmínky pro zemědělství.

Olmékové hráli rituální míčovou hru. Již před 3 000 lety vyrobili první gumový míč na světě. Plocha měla oválný tvar, některá hřiště měla zvednuté okraje. Hráči nesměli dopustit, aby jim míč spadl na zem. Aby to bylo ještě složitější, nesměli ho ve hře udržet pomocí rukou a nohou, směli k tomu používat pouze ramena, boky, kolena a lokty. Míč se musel prohodit kruhem uprostřed hřiště. Tato hra byla významnou rituální událostí, často se stávalo, že poražené družstvo bylo popraveno a obětováno bohům.

Olmékové obývali různé regiony dnešního Mexika v období přibližně od roku 1450 př. n. l., přičemž rozkvět olmécké civilizace nastal někdy kolem roku 50 př. n. l. Ve svých střediscích mimo monumentálních obřadních staveb Olmékové tesali z kamene obrovité hlavy, které jsou hlavním poznávacím znamením jejich kultury. Každá z hlav je zcela jiná a má jiné detaily, společným prvkem jsou jakési vytesané helmy, které se rovněž od sebe navzájem liší. I jejich rozměry jsou různé – od největší o výšce 3.4 metrů po nejmenší, která měří 1.47 m. Dalšími charakteristickými prvky jejich civilizace byly obrovské vytesané oltáře, stély a tyrkysové mozaiky. Olmécká kultura se pak postupně rozšiřovala po území celého Mexického zálivu a do severního i jižního vnitrozemí.

Olmékové uctívali celou řadu božstev, z nichž některá uzdravovala a některá ovládala temné síly, náboženství bylo velkou součástí jejich života i kultury. Praktikovali šamanismus a věřili, že každý člověk v sobě má také ducha zvířete. Nejvýznamnější postavou olméckých božstev byl jaguár, který byl uctíván prostřednictvím mnoha soch, uctíváno bylo také dítě jaguár-člověk, které bylo potomkem jaguářího otce a lidské matky, a které ovládalo blesk, hrom a déšť. Tomuto božstvu pak byla obětována krev při velkých obřadech, které se konaly v květnu. Obřady obvykle vedl šaman, který se dostal blíže božstvům užitím tabákového prášku nebo kouřením směsi tabáku a bylin. Kouř se podle jejich náboženství dostal až k oblakům, odkud pak padal blahodárný déšť.

Olmékové znali již pravděpodobně kolem čtvrtého století koncept nuly, tedy několik století před tím, než nulu začal používat Ptolemaios. Byli dobrými matematiky a astronomy a jejich znalosti stály i za vznikem komplexního kalendáře.

Není známo, co způsobilo zánik olmécké civilizace, ke které došlo někdy mezi lety 400 a 350 před naším letopočtem. Hlavní území, které tato civilizace obývala, zůstalo zapomenuté až do 19. století naší doby.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Toltékové

Toltécká civilizace byla jednou z největších civilizací starověkého Mexika. Toltékové byli smíšenou skupinou několika kmenů pocházejících ze severozápadní střední Ameriky, kteří v 7. století našeho letopočtu přesídlili do středu střední Ameriky a postupně až na Yucatanský poloostrov. Jejich kultura byla smíšeninou mayské kultury a kultur několika menších kmenů, které tvořily toltécký národ. Tradice Toltéků měly jistou souvislost s předchozími mixtéckými a zápoteckými kulturami, jejich kultura se stala základem pro kulturu Aztéků. Hlavním městem toltécké říše bylo město Tula, které zažívalo největšího rozkvětu přibližně v letech 900 až 1200 našeho letopočtu.

Významným městem Toltéků byl Teotihuacan, který měl přibližně dvě stě tisíc obyvatel a jeho dobytím a podmaněním se začala jejich kultura rozvíjet samostatným směrem. Podobného osudu se však dočkala i mnohá pozdější toltécká města, která byla později dobyta novějšími kulturami Aztéků či Mayů. Teotihuacan byl významným náboženským centrem a jeho sláva ovlivnila téměř celou střední Ameriku a tehdejší kultury tohoto území. V sedmém nebo osmém století našeho letopočtu byl Teotihuacan záhadně vylidněn a opuštěn.

Náboženství Toltéků zahrnovalo většinu tradičních bohů střední Ameriky a jeho hlavním rysem bylo podávání lidských obětí k uctění a uspokojení božstev. Vycházelo hlavně z tradic předchozí kultury Olméků. Jejich hlavním bohem byl Quetzalcoatl, opeřený had, který byl bohem kultury, vzdělání, filosofie, dobra, světla a plodnosti. Jeho protikladem byl Tezcatlipoca, zkalené zrcadlo, který byl nositelem války, tyranie a zla. Vedle těchto dvou hlavních bohů Toltékové uctívali i řadu dalších, méně důležitých božstev. Toltékové měli komplexní kalendář založený na lunárních cyklech, který měl 260 dní a který se opakoval po 52 ročních cyklech.

Svého pádu se toltécká kultura dočkala ve 12. století našeho letopočtu, kdy byla její města dobyta jinými kmeny. V následujících dvou letech pak Toltékové zažívali mnohé nepokoje a občanské války, anarchii a snad i revoluce, které nahrávaly novým dominujícím kulturám včetně Mayů a Aztéků, kteří pak dobyli toltéckou říši úplně.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Čtyři dohody

Kniha Čtyři dohody byla napsána Donem Miguelem Ángelem Ruizem. Kniha se prezentuje jakožto praktický průvodce osobní svobodou skrze moudrost starých Toltéků.

První dohoda: **Nehřešme slovem.** Valná většina z nás vypouští slova bez nějaké extra úvahy o tom, co udělají s ostatními. Ponižujeme, vyhrožujeme, manipulujeme. První dohoda proto říká: „Važme slova! Buďme přímější, zároveň však ohleduplní. Pokud mluvíme o lidech, kteří nejsou přítomni, říkejme pouze to, co obstojí i v jejich přítomnosti.“

Druhá dohoda: **Neberme si nic osobně.** Když nás druzí pochválí, je nám skvěle. Když nás někdo zkritizuje, cítíme se často pod psa. Každého člověka je možno za něco kritizovat. Lze kritizovat reálné chyby a omyly, které běžně všichni děláme, kritikou lze vnucovat druhému naše (a pro nás výhodné) pojetí toho, co je správné a co ne. Když je člověk kritizován, ať už reálně nebo ve své vlastní představě, vyvolává to typickou úzkost, různé obrany, protiútoky a odmítání kritiky. Lidé začínají obhajovat to, co chtěli udělat, místo aby to udělali. Chceme-li na kritiku reagovat konstruktivně, neměli bychom ji hned odmítat. Měli bychom se zamyslet, zda na ní není něco pravdivého. Pokud ano, měli bychom svou chybu uznat a udělat něco proto, abychom ji neopakovali.

Třetí dohoda: **Nevytvářejme si žádné domněnky.** V dětství, když jsme měli ústa plná otázek, nám ostatní říkali: „Ticho! Co to je za hloupé otázky? Kdo je zvědavej, bude brzy starej!“ a podobně. A my jsme se tak odnaučili ptát a tím vyjasňovat. Místo toho jsme začali žít v domněnkách. Třetí dohoda proto radí: „Vraťme se k tomu, v čem jsme jako děti excelovali. Když nevíme, jak něco druhý myslí, nebo se bojíme, že by nám svým chováním mohl dávat něco nepříjemného najevo, ale nevíme to, tak se ptejme.“

Čtvrtá dohoda: **Dělejte vše, jak nejlépe dovedete.** Proč? Pravděpodobně budeme úspěšnější. A také když se do všeho, co děláme, naplno položíme, nebudou nás přepadat pocity lítosti, že jsme to měli udělat lépe. Budeme si moci za svojí práci stát a to nám bude dodávat energii do další práce a do života.

